

In memoriam Bereczky László (1931-2001)

Szomorú kötelességem, hogy felkészítsem a szakmát Bereczky László emlékének megőrzésére.

Életének, szakmai pályafutásának alább következő vázlata az őt ismerők számára legyen olyan keret, amelyet személyes emlékekkel egészítenek majd ki, azok számára pedig, akik koruknál és körülményeiknél fogva életében nem ismerhették meg, olyan vezérfonal, amely egy jelentős szakmánkbeli virtuális felidézéséhez vezeti el őket, ha történetesen munkásságának valamely szegmentumával találkoznak.

Bereczky László Nagykállóban született 1931. szeptember 22-én. *„Szüleim módos földműves emberek voltak. Édesapám 1944 decemberében meghalt, s így édesanyámra maradt a három gyerek gondja.”* – írja egyik önéletrajzában. Az apa háborús áldozat: az az agyonfázottság végzett fiatalon vele, amely az őszi sárban-vízben abszolválni kényszerített „kozákvezetés” következménye volt.

Halottunk a nagykállói állami gimnáziumban érettségizett 1949-ben. „Osztályidegen” származása miatt nem számíthatott egyetemi felvételre. Két éven át Budapesten, előbb kőműves átképzősként, majd az ELZETT vasárú gyárban szerszámmarósként dolgozott, ahol is szakmunkás bizonyítványt szerzett.

1951-ben mint gyári munkást vették fel az ELTE Bölcsészettudományi Karán a magyar szakma, de még az év elején átírányították könyvtáros hallgatónak, ami az idő tájt közkeletűen dívó adminisztratív eljárás volt. Amikor igazi származása kiderült, alig került el az egyetemről való kizárást. A DISZ azonban egy műfelháborodásokkal teli alapszervezeti gyűlésen kivetette tagjai sorából.

A féléveket végig kitűnő vagy jeles eredménnyel zárta. A harmadik évfolyamtól kezdve esetenként – az Országos Tervhivatal, majd az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének könyvtárában – a könyvtári gyakorlatba is belekóstolt.

1955-ben végezte el a könyvtár szakot, a következő évben diplomázott. Az egyetemről, lévén a végzősök elosztása központosított, Gyulára irányított-

ták járási könyvtárvezetőnek, de a helyi tanács rossz „káderlapja” miatt, a „pesti elvtársaknál” is nagyobb éberséget tanúsítva, nem volt hajlandó őt alkalmazni. Visszajött a fővárosba, ahol *Kóhalmi Béla* közbenjárásával az Országos Széchényi Könyvtárba vették fel „hatórásnak”.

A nemzeti könyvtárban előbb a feldolgozó osztályon dolgozott, majd rövid ideig tudományos titkárrá lett. Az 1956. évi forradalmat követően ismét a feldolgozó osztályra helyezték. 1959. január elsejével a megalakuló Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) munkatársává fogadta *Sebestyén Géza*, az OSZK helyettes főigazgatója, egyben az új intézmény igazgatója, aki ebbe a formálisan a nemzeti könyvtárhoz tartozó, egyébként központi döntéshozókészítő intézménybe a fiatal könyvtáros nemzedék legjobb erőit válogatta be, immár a származás ártóan gyakorolt mítoszának elkerülésével.

A KMK-ban sokáig – 1959 és 1973 között – egyazon szervezeti egység, a tudományos és szakkönyvtári módszertani osztály keretében tevékenykedett, 1969 áprilisától megbízott, 1970-től pedig kinevezett osztályvezetőként. Itt főleg könyvtári hálózati, együttműködési és szervezeti-igazgatási problémákkal foglalkozott, s ebből kifolyólag látta el az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács igazgatási szakbizottságának titkári teendőit. S noha szakírói munkássága jó öt esztendővel megelőzte, illetve „élethossziglan” túlhaladta pályafutásának ezt az 1959 és 1973 közötti időszakát, mégis ekkor volt a legtermékenyebb. Ezért ehelyütt emlékezünk meg publikációs teljesítményeiről, amelyek alapján Bereczky Lászlóban bizvást tisztelhetjük a hazai szaksajtó (Könyvtáros, 3K, Könyvtári Figyelő, Magyar Könyvszemle) egyik leginvenciósusabb, a szakma felettebb változatos „tartományait” egyaránt behatóan ismerő, szakmai meggyőződései mellett mindig „passzent” érvekkel kiálló szerzőjét. Írt pályaképeket neves elődokról, úttörő volt a szakmai interjúk műfajában, ismertetések-kritikák sorával ösztönözte a szakmai „rangra emelést”, kronológiákat állított össze, nagy számú cikket, tanulmányt jegyzett. Ezek arról tanúskodnak, hogy szak-

mai diagnosztának és terapeutának egyaránt kiváló volt.

Több önálló vagy társszerzős kötete is megjelent. Íme:

- ❧ Könyvtárosok zsebkönyve (Kiss Jenővel és Papp Istvánval, 1964.)
- ❧ Módszertani szolgáltatások a tudományos és szakkönyvtári hálózatokban (Orosz és angol nyelven is, 1966.)
- ❧ A tudományos és szakkönyvtárak normatívái (1968.)
- ❧ A tudományos és szakkönyvtári hálózatok (Pataky Ernővel, 1968.)
- ❧ Szakirodalmi kalauz. Tudományos és szakkönyvtárak gyűjtőkori kódexe (Pataky Ernővel, 1969.)
- ❧ Munkateljesítmény normák a tudományos és szakkönyvtárakban (Cholnoky Győzővel, 1971.)
- ❧ Az egri megyei könyvtár kibővítésének tervezési programja (Havasy Pállal és Sallai Istvánval, 1973.)
- ❧ Magyar történelem – világtörténelem 1945-1980. (1984.)
- ❧ Magyar könyvek könyve (1985.)

A felsorolás utolsó két tétele bibliográfiai jellegű munka, s Bereczky László újabb munkakörével függ össze. Ő vette át ugyanis 1973-ban a KMK gyűjteményfejlesztési és bibliográfiai tanácsadó osztályának vezetését, s lett ugyanakkor az *Új Könyvek* felelős szerkesztője. Ezt a munkakörét 1985. november 1-ig látta el, nemegyszer konfrontálni kényszerülve a megjelent művek értékközpontú ajánlásának védelmében.

Soron következő erőpróbája: a legátfogóbb érdeklődési körrel és a legtöbb olvasóval rendelkező szakfolyóirat, a *Könyvtáros* élére állni főszerkesztői rangban. Az 1985 végétől érvényes megbízatás 1992 márciusáig tartott, amikor is a lap megszűnt. Ez az időszak Bereczky László életében – magánéletét is számítva – korántsem volt könnyű. Abban közreműködni, hogy a szocialista tábor „legvidámabb barakkjának” meglehetősen liberális, oldot-

tabb aufklärista könyvtárügye hozzáigazodjék a polgári világ követelményeihez, elvileg ugyan nem látzott különösebben erőfeszítőnek, gyakorlatilag azonban annál több kín-keservvel járt. Hirtelen elfogyott alóla az egyfajta biztonságot jelentő dotáció egésze vagy túlnyomó része. Az intézményrendszer több „tartománya” volt kénytelen megszűnni vagy vegetálásra berendezkedni. Az új politikai elit jóval radikálisabb volt a kelleténél: rövidlátó módon ott is tarolt, ahol ápolásról kellett volna gondoskodnia. Berezky László publicisztikája a megkerült folyamatokat és önjelöltjeit, persze nem állíthatta meg. Ő viszont megállítatott: lapjával együtt a „partvonalon” kívül találta magát.

A nyugdíjba kényszerült Berezky, aki akkor alig múlt hatvan éves és kiváló egészségnek örvendett, egymás után „passzolta el” érdemi munkát jelentő és lukratív állásajánlatait, s rászakadt szabadidejét egy új szaklap megfúndulására fordította. Jelentős részben az ő erőfeszítéseinek köszönhető a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* megszületése 1992 decemberében, amelyet mint név- és címadó főszerkesztő 1995 januárjáig menedzsel, hogy azután (engedve a kedvezőtlen körülmények erőszakának) végképpen nyugdíjba menjen.

Még keretnek sem volna teljes ez az életrajzi vázlat, ha nem ejtenénk szót halottunk további négy létezési eleméről. Mindenekelőtt a maga is nevezetes szakember, Éva asszonyra kell emlékeztetnünk, akivel viharos szerelem folytatásaként 1966-ban kötött házasságot, és akit hosszú betegség után – utaltunk már rá – a Könyvtáros végnapjai közben „megszűnve-megőrizve módon” vesztett el 1992. január 19-én. Éva asszony, a pesti kispolgári család sarja mindvégig ihletője és követő társa tudott lenni a parasztságból származó férjének.

Berezky minden bizonnyal felesége „háttértámogatásával” fejlődött szépíróvá. A hagyatékban maradt kéziratokon kívül ebbéli munkásságát több megjelent novella és két kisregény reprezentálja, az *Okulásul fiainak* (1975) és a *Lovak Koháron* (1986).

Mindkettő könyvtári-könyvtárügyi vonatkozásokkal van teli.

Házaspári egyetértéssel, de a férj nosztalgiáinak eleget téve történt meg Berezkyék kivonulása az akkor még „prérinek” számító Kerekhegyre budapesti otthonukból. Ismét közel a földhöz, ismét fölműves munka, ismét állattartás, ha csak cicákkal is. *Secessio ad montem sacrum* – a század utolsó harmadában és magyar módra.

Végül: „barát, barátság mindörökre”. Ez a szép *Pilinszky*-sor jut az ember eszébe Berezky László barátságát megtapasztalván és átélvén. Bár neki pályafutásánál fogva rengeteg „jó ismerőse”, „jóembere” volt, legigazibb barátai egyetemi és a KMK kezdeti éveiből maradtak meg haláláig. Azok, akikkel keményen lehetett vitatkozni, akik tudták, hogy lobbanékonyágai és konokságai felettébb szubtilis jelet rejtenek.

Azóta, hogy állásra tett szert a nemzeti könyvtárban, nem érte több diszkrimináció származása miatt. Ellenkezőleg: irodalompolitikai feladatokat (Új Könyvek) és könyvtárpolitikaiakat (Könyvtáros) bíztak rá. Kitűnő eredménnyel végezte el a Marxista-Leninista Esti Egyetem esztétika tagozatát (1965-67), kitüntetésben is részesült (Szocialista Kultúráért – 1968., Szakszervezeti Munkáért bronz fokozat – 1974, Munka Érdemrend bronz fokozat – 1975.). Ennek ellenére a régi rendszer sohasem fogadta teljesen édes gyermekéül. Ő tehetett róla: nem volt simulékony és végképp nem hipokrita. Hite és az őt ismerők hite szerint a magyarságot és az európaiságot szolgálta. Ezt ismerte el 1995-ben Szinnyei József-díja.

Időnkénti, ám csak átmenetinek gondolt, gyengélkedések után 2001. július 14-én halt meg, július 20-án szülőhelyén temették el a református egyház szertartása szerint. ABFRA*.

Futala Tibor

* *A Boldog Feltámadás Reményében Alsunk*